välja korjajaid ja käies ka isiklikult suvevaheajal 1884 ja 1886 (seekord Vene haridusministeeriumi ainelisel toetusel) Setumaal kogumisreisul. Kavatsetud süstemaatilise, kõiki kihelkondi haarava ulatusliku kogumistöö teostamiseks otsustas H. rakendada isikuid senisest suuremal hulgal; selleks avaldas ta 1888. a. alguses kahes suuremas eesti ajalehes oma kuulsa üleskutse „Paar palvid Eesti ärksamaile poegadele ja tütardele“ („Olevik“ 1888, nr. 8—10, 12; „Postimees“ 1888, nr. 23, 26, 29, 32). Selles kirjutises esitas ta tulevastele kaastöölistele üksikasjalise kava, mida ja kuidas korjata; eriti nõudis ta kohaliku keelemurde ja rahvapärase ehtsuse säilitamist. Üleskutse leidis harukordset tähelepanu ja äratas hoolsale kogumistööle sadu isikuid. Nii kujunes XIX sajandi lõpul rahvaluulekogumine H-a juhtimisel ainsaks eesti rahvuslikuks suurürituseks, mida ei seganud parteilised vastuolud ega välised võimud. Kokkutulnud saadetiste kohta avaldas H. ajakirjanduses järjekindlalt aruandeid (a-il 1888—1906 kokku 155 aruannet), mis kord äratatud elevust aitasid alal hoida ja paisutadagi. Pärast H-a surma viidi 1907. a. tema vanavarakogu, milles saadetised olid varustatud täpsete päritoluandmetega, koondatud formaadi järgi köiteisse ja järjestatud kihelkondade kaupa, prof. K. Krohn'i (vt. ka *Suppl.*) hoole all Soome, kust see 1927 toodi Tartu Eesti Rahvaluule Arhiivi. H-a kogu koosneb (sulgudes arvud ühes E. Kirjameeste Seltsi koguga) 160 (170) köitest, kokku 114 695 (122 317) lk., mis sisaldavad 47 556 (51 385) rahvalaulu, 71 154 (75 803) vanasõna ja kõnekäändu, 42 804 (44 203) mõistatust, 16 756 (17 177) rahvajuttu (muinasjutte, muistendeid, legende jm.) ja 71 792 (73 021) punkti uskumusi ja kombeid — seega rahvaluulelist ainestikku kokku 250 062 (261 589) punkti. Peale selle leidub ses kogus veel rohkesti keelelist, kultuuriajaloolist, etnograafilist jm. materjali. Kogumisperioodil 1888—1906 oli H-l ligi 1000 kaastöölist; kui aga kaasa arvata ka varemaid ja E. Kirjameeste Seltsi aegseid, siis ulatub nende arv umb. 1300-ni. Neid leidus peaaegu kõigis kodumaa kihelkonnis ja ka eesti asundusis Venemaal. Kaastöölistest oli produktiivseim J. Sandra (vt. *Suppl.*) Vastseliinas, kes kirjutas üle 8000 lk.; siis järgnevad J. P. Sõggel Paistus ja Hallistes, H. A. Schultz (vt.) Koerus ja J. Jagomann Räpinas (kõik üle 2000 lk.); Joosep Hurt (mitmest khk-st), A. Suurkask Viljandis, O. Kallas ja M. Ostrov ning G. Seen (mitmest khk-st; kõik üle 1000 lk.) jt. Kaunis tähtsa rühma H-a kaastööliste peres moodustasid kooliõpetajad ja muud haritlased, ent suures enamuses olid siiski lihtsad maainimesed. Paremate kaastöölistega pidas H. isiklikku kirjavahetust, saatis neile tänutäheks enda ülesvõtteid, „Vana kandle“ eksemplare ja mõnele isegi rahalist tasu; kuid selletagi töötasid sajad kaastöölised otse imeteldava usinusega. H-a rikkalik rahvaluulekogu on saanud usaldatavaks varaaidaks eesti folkloristlikule uurimistööle. Ta ettevõtte edukus ja populaarsus on andnud tõuget ka teisele samasugusele — M. J. Eisen'i (vt. ka *Suppl.*) — korjandusele ja on kaudselt mõjustanud hilisemaidki sellealalisi üritusi, nii et Eesti on tõusnud kogutud rahvaluule rohkuselt suhteliselt rikkaimate rahvaste etteotsa maailmas. Soome folkloristidele aga võimaldas H-a hästikorraldatud kogu nn. geograafilise uurimismeetodi tulemusrikast rakendamist ja väljaarendamist; see omakorda põhjustas senise Kalevala-uurimise täieliku ümberhinnangu, avastades selles soome rahvaeeposes osalist eesti algupära. Nagu kogumisel, nii ka väljaandmisel oli H-a tähelepanu pööratud esijoones rahvalauludele. Esimesena avaldas ta trükis oma kodukihelkonna rahvalaulud nime all „Vana kannel. Täieline kogu vanu Eesti rahvalaulusid“ I (Tartu, 1. anne 1875, 2. anne 1876, 3. anne 1886; XXIX + 308 lk.). Raskete kirjastusolude tõttu sai veel ilmuda ainult „Vana kannel“ II (Tartu, 1. anne 1884, 2. anne 1886; XIX + 384 lk.), mis sisaldab Kolga-Jaani laule. „Vana kannel“ oli teaduslik väljaanne, milles avaldati laulud kirjapandud kujul ning lisati juurde andmed nende kogumise, kogujate ja laulikute kohta. Esimeses köites oli esitatud eestikeelne tekst kõrvuti saksakeelse tõlkega, teises ilma tõlketa. Välja arvatud laulude ortograafia normimine (I köites H-a, II-s J. Bergmann'i — vt. — poolt), sisaldavad need väljaanded muidu usaldatavat materjali. A-l 1901